

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Siirrossa sovittelun asema vahvistuu ja se tulee osaksi oikeushallinnon järjestelmää, missä on jo muutakin sovittelua. Täytäntöönpanon aikana tehtävä jälkisoittelu sopii kokonaisuuteen ja toiminta vakinaistuu ja sen rahoitus turvataan.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Pääsääntöisesti on perusteltua, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä. Palveluverkosto on tällöin yhden toimijan takana ja mahdollistaa toiminnan kehittämisen. Huomiota tulee kiinnittää siihen, että asiakkaiden tulee saada palvelua mahdollisimman läheltä. Verkossa tapahtuva sovittelu saattaa olla haasteellista ja menettää osan sovittelun henkilökohtaisesta luonteesta. Sovittelun nykyinen luonne tulee säilyttää siirrossa.

Paras vaihtoehto olisi kuitenkin itsenäinen sovitteluvirasto.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Tällä tavoin yhdenmukaistetaan ja tasavertaistetaan palvelua niin asiakkaiden kuin työntekijöidenkin näkökulmasta.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Siirtymävaiheessa ja toiminnassa muutoinkin tarpeen mukaan - toisi joustoa muutosvaiheessa ja myöhemmin, mikäli sovitteluun tulevien tapausten määrä kasvaa ja tarvitaan lisäresurssia nopeasti.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Lähtökohtana tulee olla, että sovittelun erityispiirteet säilytetään uudessa organisaatiossa. Koulutuksen saaneet vapaaehtoiset sovittelijat toimivat jatkossakin viranomaisten valvonnassa. Erityispiirteiden säilymiseen vaikuttaa myös se, että vanhat työntekijät siirtyvät uuteen organisaatioon jatkamaa työtään ja että henkilöstöresurssi on riittävä.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Lisäämällä vapaaehtoisten koulutuksia sekä tarjoamalla työnohjausta ja vahvaa tukea sovittelun ammattilaisilta. Perekhyttämällä vapaaehtoiset uuteen organisaatioon. Yhdistetyn palvelun johdon sitoutuminen sovittelun erityisluonteen säilyttämiseen.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sidosryhmäyhteistyö todennäköisesti vahvistuu valtakunnallisella ja alueellisella tasolla.

Paikallisella tasolla yhteistyö sidosryhmien kanssa tulee haasteellisemmaksi. Huomattava kuitenkin, että esim. sosiaalitoimen sosiaalityö ja sosiaalipalvelut tulevat todennäköisesti siirtymään sote-hyvinvointialueille, mikä saattaa vähentää yhteistyön haasteita.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyyksiä ei välttämättä synny kovin paljon.

Esteellisyytapaauksessa etäyhteyden kautta annettava palvelu soveltuu oikeusapuun paremmin kuin sovitteluun. Sovittelun osalta vapaaehtoisten sovittelijoiden ei välttämättä tarvitse olla toimistokohtaisia vaan esim. osa sovittelijoista voisi mahdollisuuksiensa mukaan toimia laajemmalla

alueella, jolloin esteellisyystapauksessa olisi mahdollisuus käyttää toisen alueen vapaaehtoisia sovittelijoita.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Yhden toimijan alaisuudessa palvelun yhdenmukaisuus paranee. Toimipisteiden määrä mahdollistaa palvelun nykyistä laajemman saatavuuden.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Ei suurta vaikutusta.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Aikataulu vaikuttaa suhteellisen tiukalta ottaen huomioon vielä tarvittavat selvittelyt, lainsäädäntöprosessin ja henkilöstöjärjestelyt.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Haluamme kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Alle 15-vuotiaiden sovittelut tulevat todennäköisesti lisääntymään.
- Jälkihuoltoian nosto vaikuttaa siten, että tarvitaan aiempaa useammin sovitteluun mukaan lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

Sunikka Sanna
Kriminaalihuollon tukisäätiö